

УДК 330.43

ЗАДАЧА ОПТИМАЛЬНОГО РОЗПОДІЛУ БЮДЖЕТНИХ КОШТІВ МІЖ РЕГІОНАМИ УКРАЇНИ

Н. Дуда

*Приватне підприємство «Термосвіт»
79038 м.Львів, вул.Медової Печери 5/7
E-mail: natabilochka@ukr.net*

Аналізується механізм розподілу бюджетних коштів між регіонами. Побудована математична модель задачі оптимального розподілу бюджетних коштів серед регіонів України та запропоновано алгоритм її реалізації.

Ключові слова: Державний бюджет, Місцевий бюджет, Зведений бюджет, розподіл бюджетних коштів, модель задачі оптимального розподілу бюджетних коштів.

Постановка проблеми: Забезпечення сталого соціально-економічного розвитку регіонів, підвищення їх конкурентоздатності неможливі без подолання проблем міжрегіональних відмінностей, ліквідації кризових явищ і відсталості у розвитку окремих територій країни. Основною метою соціально-економічного розвитку країни та її регіонів є поліпшення якості життя населення. Сьогодні ефективна регіональна політика стимулювання розвитку регіонів неможлива без перерозподілу (прямого чи непрямого) ресурсів і прав між регіонами. Такий перерозподіл має відбуватися як централізовано, так і за допомогою спеціально розроблених механізмів у регіонах.

Аналіз останніх досліджень та публікацій: . Теоретичні, методологічні і прикладні аспекти побудови ефективної бюджетної політики на рівні держави і регіонів, становлення міжбюджетних відносин досліджені в працях українських вчених: І.Алексєєва, С.Буковинського, П.Буряка, А.Буряченка, О.Василика, В.Геєця, Ю.Глушенка, О.Гордея, М.Долішнього, Б.Данилишина, О.Дроздовської, В.Зайчикової, В.Коваленка, М.Корецького, В.Кравченка, М.Крупки, О.Кузьміна, М.Кульчицького, О.Лилика, І.Луніної, А.Лук'янченка, І.Михасюка, В.Опаріна, І.Чугунова, М.Чумаченка, С.Юрія та інших. Віддаючи належне дослідникам, які працюють над теорією та методологією міжбюджетних відносин, слід відзначити, що назрілі завдання проведення бюджетної та адміністративно-територіальної реформи вимагають подальших наукових пошуків, ґрунтовних досліджень. Зокрема, закріплення доходів, розподілу видатків, визначення міжбюджетних трансфертів, усунення суперечливості розрахунків дотацій і субвенцій.

Мета та завдання статті: Проаналізувати механізм перерозподілу бюджетних коштів між регіонами. Побудувати математичну модель задачі оптимального розподілу бюджетних коштів серед регіонів України та запропонувати алгоритм її реалізації.

Виклад основного матеріалу: Значним кроком у збільшенні можливостей розвитку територій, розширенні повноважень місцевих органів у формуванні

фінансових ресурсів, що забезпечують самостійність територіальних громад у забезпеченні їх життєдіяльності, стало впровадження Бюджетного кодексу. Він дав змогу розпочати довготривалу роботу з децентралізації бюджетного процесу, створення прозорих міжбюджетних стосунків між державою та територіями. Але реалізація законодавчо закріпленого права кожного адміністративно-територіального утворення на економічну самостійність неможлива без наявності у кожного органу влади власного бюджету і права його складання, затвердження і виконання без втручання ззовні. А це означає, що кожний орган влади повинен мати свої фінансові джерела, достатні для ефективної організації управління економікою і соціальною сферою на своїй території. Одночасно він також повинен мати відносну самостійність в управлінні податками та іншими обов'язковими платежами, що надходять до відповідного бюджету.

Деякі вчені за основу визначення Місцевих бюджетів приймають територіальний принцип, розглядаючи їх як бюджети окремих адміністративно-територіальних одиниць. Інші характеризують Місцеві бюджети як економічні відносини. Наприклад, І.Н. Ходорович характеризує Місцеві бюджети як "сукупність економічних відносин, що забезпечують фінансову базу місцевих рад щодо розвитку й утримання головним чином галузей господарства, які безпосередньо спеціалізуються на підвищенні доброту населення"[2]. Н.В.Васильєва визначає Місцеві бюджети як "обумовлену адміністративно-територіальним поділом і бюджетним устроєм частину економічних відносин у суспільстві, пов'язаних з формуванням, розподілом і використанням фондів грошових коштів, призначених для задоволення суспільних потреб" [2].

Отже, все це свідчить про різні підходи до трактування поняття Місцевих бюджетів, що, в свою чергу, позначається й на визначенні їх ролі у фінансовій системі держави. Аналіз різних трактувань Місцевих бюджетів дає змогу охарактеризувати їх як сукупність економічних відносин, які сприяють територіальному перерозподілу національного доходу країни та забезпечують створення фінансової бази місцевих рад.

Місцеві бюджети відіграють ключову роль у перерозподілі коштів для населення та юридичних одиниць. Тому розглянемо співвідношення між видатками Місцевих бюджетів та валовим внутрішнім продуктом (ВВП) (табл 1)[5,6].

Таблиця 1

Співвідношення видатків місцевих бюджетів та ВВП

Показники	Роки			
	2010	2011	2012	2013
ВВП (млн. грн.)	1082	1317	1409	1455
Видатки місцевих бюджетів (млн. грн.)	74	83	97	102
Питома вага видатки місцевих бюджетів у ВВП , %	6,8	6,3	6,9	7

Аналізуючи дані таблиці, можна відзначити, що протягом останніх чотирьох років спостерігається стала тенденція перерозподілу ВВП через Місцеві бюджети. Тому існує значний вплив державного централізованого регулювання розподілу доходів між різними ланками бюджетної системи. Для ефективного перерозподілу фінансових ресурсів Місцевих бюджетів дане співвідношення повинно бути на рівні

25-30%, що значно прискорить соціально-економічний розвиток окремого регіону і, як наслідок, країни загалом. Тому питання щодо пошуку оптимального варіанту співвідношення між Державним та Місцевими бюджетами залишається актуальним.

Важливим при оцінці ролі Місцевих бюджетів у соціально-економічному розвитку регіонів є аналіз співвідношення обсягів місцевих бюджетів із загальними витратами Зведеного бюджету (табл. 2) [5,6].

Таблиця 2

**Співвідношення обсягів Місцевих бюджетів із загальними витратами
Зведеного бюджету**

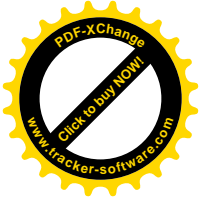
Показники	Роки			
	2010	2011	2012	2013
Видатки Зведеного бюджету (млн. грн.)	377	416	492	506
Видатки Державного бюджету (млн. грн.)	304	333	396	403
Видатки Місцевих бюджетів (млн. грн.)	74	83	97	102
Питома вага у Зведеному бюджеті Державних видатків,%	81	80	80	80
Питома вага у Зведеному бюджеті Місцевих видатків,%	19	20	20	20

Аналізуючи дані таблиці 2, можна зробити висновок, що основна частина коштів зосереджена в органах центральної влади. Для Місцевих бюджетів виділяється лише незначна частина грошей. Така ситуація зповільнює розвиток регіонів, оскільки місцеві бюджети фінансують освіту, медицину та багато інших сфер життя населення.

У 2011 році уряд запланував визначити основні законодавчі принципи та критерії розподілу субвенцій із державного бюджету Місцевим бюджетам на виконання інвестиційних програм чи проектів і створити Державний фонд регіонального розвитку. Інструмент державного фонду регіонального розвитку запобігає тенденційності до диспропорцій і корупційних зловживань. І саме тому, як не прикро це визнавати, цей інструмент досі не запрацював на повну потужність.

Законодавство про Фонд, зокрема Постанова КМУ № 656, дає регіонам право самостійно, на основі конкурсу, визначити інвестиційні програми, що потребують невідкладного державного фінансування. Такі проекти (програми) проходять два конкурси. Спершу кожна область оголошує конкурс з відбору проектів, які можуть бути реалізовані коштом державного фонду регіонального розвитку. Пізніше ці проекти проходять конкурсний відбір у Мінекономрозвитку. Типовим прикладом пріоритетних проектів з регіонального розвитку є будівництво або капітальний ремонт лікарень, шкіл, дитсадків, модернізації міського транспорту, упорядкування культурних та історичних пам'яток та ін.

Після цього Мінекономрозвитку (до 1 серпня) подає до Кабінету Міністрів пропозиції щодо розподілу коштів Фонду у наступному році з переліком відповідних програм. Звісно, виходячи з мінімально необхідного обсягу в 1% загального фонду (згідно з вимогами ч. 1. ст. 24-1 Бюджетного кодексу). На практиці ж, відрахування на фонд регіонального розвитку встановлюються урядом за залишковим принципом – виходячи з потреби балансування чергового держбюджету «покращення». Зокрема,

обсяг Фонду у 2012 році становив 1641,5 млн. грн. або 0,509%, а у 2013 році – 987,5 млн. грн. або 0,3% прогнозного обсягу доходів загального фонду державного бюджету. Тобто, пряма імперативна норма, закріплена у Бюджетному кодексі про те, що обсяг фонду має становити не менше 1% від прогнозного обсягу доходів загального фонду державного бюджету на відповідний рік, урядом просто не виконується [3].

З математичного погляду можна запропонувати таку задачу оптимального розподілу бюджетних коштів серед регіонів.

Задача оптимального розподілу бюджетних коштів серед регіонів України

Нехай відомі виділені бюджетні кошти, які необхідно розподілити серед регіонів, коефіцієнт важливості коштів, виділених для того чи іншого регіону. Задача полягає в такому розподілі бюджетних коштів, за якого сумарний коефіцієнт важливості від використання цих коштів регіонами був би найбільшим.

Для побудови моделі задачі введемо такі позначення: m – кількість грошових одиниць коштів, які виділені для розподілу серед регіонів ; S – розмір однієї грошової одиниці коштів (наприклад 1000 грн) ; n – кількість регіонів, серед яких необхідно розподілити виділені бюджетні кошти ; R_i – i -й регіон ($i = 1, 2, \dots, n$) ; $c_i(x_j)$; $i = 1, 2, \dots, n$, - коефіцієнт важливості використання $x_j = j, j = 1, 2, \dots, m$, одиниць коштів i -м регіоном R_i ; $x_i, i = 1, 2, \dots, n$, - кількість грошових одиниць коштів, що планується виділити i -му регіону R_i (шукані величини) . Тоді математична модель задачі метиме вигляд :

$$C = \sum_{i=1}^n c_i(x_i) \rightarrow \max ,$$
$$\sum_{i=1}^n x_i = m , \quad x_i \in \{0, 1, \dots, m\}, i = 1, 2, \dots, n . [1,4].$$

Для реалізації моделі можна використати метод динамічного програмування. [1,4].

Висновки: Місцеві бюджети є вагомою складовою бюджетної системи країни, тому зміна умов їх формування і виконання може суттєво позначитися на збалансованості бюджетної системи. Вдосконалення бюджетного законодавства буде слугувати поштовхом до децентралізації бюджетної політики та сприяти розвитку регіонів, а як наслідок і країни в цілому. Запропонована задача оптимального розподілу бюджетних коштів між регіонами України може бути безпосередньо використана при удосконаленні механізму державного регулювання розподілом бюджетних коштів.

1. Белман Р. Прикладные задачи динамического программирования / Р. Белман, С.Дрейфус. - М.: Наука, 1965.-458с.
2. Васильев М.В. Местные бюджеты в современных условиях / М.В. Васильев. - М.: Финансы и статистика. - 1997. - С. 128.
3. Канівець О. Фонд регіонального розвитку – інструмент для громад, а не для кабінету/ О Канівець. [електронний ресурс] – режим доступу : <http://blog.liga.net/user/okanivets/article/12650.aspx>
4. Цегелик Г. Г. Математичне програмування / Г. Г. Цегелик. - Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2011. – 338с.
5. Показники ВВП за 2010-2013 рр. [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://index.minfin.com.ua/index/gdp/>

6. Показники виконання державного бюджету за 2010-2013 рр. [Електронний ресурс]. – Режим доступу - <http://minfin.gov.ua/>

MODEL OF TASK OF THE OPTIMUM DISTRIBUTING OF BUDGETARY FACILITIES AMONG THE REGION OF UKRAINE

N. Duda

Private Enterprise «Termosvit, Medova Pechera 5/7, UA-78038, Ukraine

Analysed distributing of budgetary facilities between regions. The mathematical model of task of the optimum distributing of budgetary facilities among the regions of Ukraine is built and the algorithm of its realization is offered.

Keywords: state budget, local budgets, consolidated budget, distributing of budgetary facilities, model of task of the optimum distributing of budgetary facilities.

ЗАДАЧА ОПТИМАЛЬНОГО РАСПРЕДЕЛЕНИЯ БЮДЖЕТНЫХ СРЕДСТВ МЕЖДУ РЕГИОНАМИ УКРАИНЫ

Н. Дуда

Частное предприятие «Термосвит» ул. Медовой Пещеры 5/7 г.Львов 79038

Анализируется механизм распределения бюджетных средств между регионами. Построенная математическая модель задачи оптимального распределения бюджетных средств среди регионов Украины и предложен алгоритм ее реализации.

Ключевые слова: Государственный бюджет, Местный бюджет, Сводный бюджет, распределения бюджетных средств, модель задачи оптимального распределения бюджетных средств.